

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΗ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΩΝ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΚΥΘΗΡΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

I. ΓΕΝΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

A. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

1. Η από πολλών αιώνων καταγωγή του θεσμού στη Δυτική Ευρώπη.

α. Ο θεσμός της «Εγχωρίου» ή «Επιχωρίου Περιουσίας» σημαίνει ανέκαθεν στη Δυτική Ευρώπη ότι η διαχείριση της γης και της όλης περιουσίας μιας περιοχής δεν ανήκει στην εξουσία του κεντρικού κράτους (στο βασιλιά), αλλά στους τοπικούς άρχοντες ή φεουδάρχες, που είχαν ένα Συμβούλιο Ευγενών. Σ' αυτή τη διαχείριση υπάγονταν και η περιουσία προσκυνημάτων, που είχαν ιδρυθεί από το ευρύτερο κοινό και ανήκαν σε όλη την περιοχή. Η Επτάνησος, που ανήκε στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, δεν υποδουλώθηκε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, όπως η υπόλοιπη Ελλάδα, αλλά από τους Ενετούς και μετά για λίγο από τους Γάλλους και τελικά από τους Αγγλους. Δεν εφαρμόστηκε, επομένως, το σύστημα της «Τουρκοκρατίας», όπου τη διαχείριση όλης της γης είχε ο Σουλτάνος (το κεντρικό κράτος) και με την απελευθέρωση περιήλθε στο Ελληνικό Δημόσιο. Η Επτάνησος ήταν κάτω από «Φραγκοκρατία» και η γενική διαχείριση της γης ανήκε στους τοπικούς άρχοντες σύμφωνα με το δυτικό σύστημα.

β. Στα Κύθηρα –και γενικά στην Επτάνησο- δεν υπήρχε, όπως και στην άλλη Ελλάδα, ελληνικό κράτος για να είναι ενταγμένη η Εκκλησία και οι ναοί της. Είχε μόνο τον πνευματικό Αρχηγό της, τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Γι' αυτό οι ναοί δεν ήταν κρατικά ιδρύματα, αλλά «οικογενειακοί» ή «ιδιωτικοί», «συναδελφικοί» και «δημόσιοι» που ανήκαν στην πνευματική διοίκηση του Μητροπολίτη και στην εποπτεία των ευγενών. «Ευγενείς» ή «Άρχοντες» στη δυτική φεουδαρχία ήταν δημόσιοι λειτουργοί. Έτσι και στα Κύθηρα που ανήκαν στο Ενετικό Κράτος. Δεν ήταν απαραίτητο να είναι Βενετοί. Συνήθως ήταν Κυθήριοι, που τους είχε παραχωρήσει τίτλο ευγενείας η Βενετία. Στον κύκλο των Αρχόντων, χωρίς να του έχει παραχωρηθεί επίσημα τίτλος ευγενείας, ήταν και ο εκάστοτε Μητροπολίτης, ο οποίος είχε το σεβασμό των αρχών ως ομοιόβαθμος των καρδινάλιων της Δύσης, που είχαν το δεύτερο βαθμό ευγενείας (μετά τους αυλικούς). Οι Μητροπολίτες, για την αποφυγή συγκρούσεων με τον κατακτητή εις βάρος της Εκκλησίας και του ποιμνίου τους, φρόντιζαν, συνήθως, να έχουν καλές σχέσεις συνεργασίας με τους Άρχοντες, κάτι που ενοχλούσε, όπως ήταν φυσικό, του φτωχούς χωρικούς και παπάδες.

2. Η αγγλική επικυριαρχία μετά τη Γαλλική Επανάσταση και την κατάλυση του φεουδαλισμού.

α. Με τη Γαλλική Επανάσταση (1789) έπεσε το σύστημα του δυτικού φεουδαλισμού και καταργήθηκαν οι «άρχοντες» ως θεσμός. Η Βενετία ως κράτος καταλύθηκε και η Επτάνησος περιήλθε για τρία χρόνια στην κυριαρχία των Γάλλων και ακολούθως, μετά την ήττα του Μ. Ναπολέοντος, στην κυριαρχία των Άγγλων (Αγγλοκρατία). Οι Άγγλοι προσάρμοσαν τον θεσμό της Επιχωρίου Περιουσίας στο νέο πολίτευμα και δημιούργησαν τα Συμβούλια Επιχωρίου Περιουσίας, που διαχειρίζονταν τη μη ιδιωτική περιουσία κάθε νησιού και την περιουσία των Ι. Προσκυνημάτων τα οποία είχαν ιδρυθεί από τον κλήρο και το λαό κάθε νησιού. Τα Συμβούλια αυτά, παρά το ότι οι άρχοντες της πρωτεύουσας των νησιών είχαν χάσει την επίσημη ιδιότητά τους, εξακολουθούσαν να διοικούν τυπικά και ουσιαστικά την «επιχώρια περιουσία» και την περιουσία των Ι. Προσκυνημάτων, η οποία ανέκαθεν ανήκε σ' αυτή.

β. Η διοίκηση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων από τους άρχοντες σε συνεργασία και με τον εκάστοτε Μητροπολίτη, εξόργισε τους χωρικούς και τους απλούς ιερείς του νησιού και αφαίρεσε τη δικαιοδοσία αυτή. Έτσι, μετά την Ένωση της Επτανήσου με το νέο Ελληνικό Κράτος που ιδρύθηκε με την Επανάσταση του 1821, η περιουσία αυτή περιήλθε μαζί με όλη την επιχώρια περιουσία στην τοπική αυτοδιοίκηση.

γ. Για τη διαχείριση της περιουσίας των Ιερών Προσκυνημάτων επί Αγγλοκρατίας και μετά την Ένωση υπάρχει πληθώρα επίσημων έγγραφων.

δ. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της διαχείρισης της μη ιδιωτικής περιουσίας και της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων διατηρήθηκε όπως ίσχυε επί Αγγλοκρατίας. Η συνέχιση του καθεστώτος αυτού έγινε με τη συμφωνία παραχώρησης από την Αγγλία στην Ελλάδα της κυριαρχίας της Επτανήσου και με το ν. ΠΝ'/1866, ο οποίος ρύθμιζε τα ζητήματα διαδοχής.

3. Ο ανέκαθεν περιουσιακός χαρακτήρας του θεσμού και η προστασία της Ορθόδοξης Εκκλησίας και λατρείας.

Συχνά γίνεται λόγος από πλευράς της Εκκλησίας ότι τα Ι. Προσκυνήματα ανήκουν στην Επιτροπή Εγγώριας Περιουσίας, υπονοώντας ότι δεν ανήκουν στην Εκκλησία. Γι' αυτό υπογραμμίζουμε με κάθε έμφαση ότι ουδέποτε κατά τη μακραίωνη ιστορία του θεσμού υπήχθησαν τα Ι. Προσκυνήματα ως ΟΙΚΟΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ στη διοίκηση της Εγγώριας Περιουσίας. Ούτε τα αφιερωμένα στη θεία λατρεία ιερά αντικείμενα. Σε όλα τα καθεστώτα, από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα, τα Ιερά Προσκυνήματα και τα αφιερωμένα σ' αυτά αντικείμενα λατρείας (και μόνον αυτά) ήταν αποκλειστικά στη διοίκηση της Εκκλησίας και ήταν πάντοτε «πράγματα εκτός συναλλαγής». Μόνο η μη αφιερωμένη στη λατρεία περιουσία, ακίνητη, κινητή και χρήματα, ήταν στη διαχείριση των Συμβουλίων ή της Επιτροπής Εγγώριας Περιουσίας και για αποκλειστικό λογαριασμό των Ι. Προσκυνημάτων, ακριβώς δηλαδή ό,τι συμβαίνει και σήμερα.

Β. Η ΠΑΓΙΑ Η ΙΣΧΥΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ ΚΑΙ Η ΑΝΕΚΑΘΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ – Η ΑΝΑΛΗΨΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

1. Η πάγια ισχύς του θεσμού από τη Φραγκοκρατία, την Ένωση με το ν. ΡΝ'/1866 και μέχρι σήμερα.

Ο θεσμός της Εγγώριας Περιουσίας, όπως είδαμε πιο πάνω, ίσχυε ανέκαθεν, από την εποχή της Ενετοκρατίας, προσαρμόστηκε στο νέο πολίτευμα μετά τη Γαλλική Επανάσταση από την Αγγλοκρατία και ανατέθηκε στην τοπική διοίκηση κάθε νησιού και, με την Ένωση της Επτανήσου, μεταφέρθηκε στο νέο Ελληνικό Κράτος με φορέα την τοπική αυτοδιοίκηση. Σε όλη αυτή την πορεία ανήκε πάγια στη διοίκηση και διαχείριση της Εγγώριας Περιουσίας και η περιουσία των Ι. Προσκυνημάτων των Κυθήρων. Ως τόποι λατρείας τα Ι. Προσκυνήματα ανήκαν συνεχώς και αδιαλείπτως αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του εκάστοτε Μητροπολίτη Κυθήρων και Αντικυθήρων, σύμφωνα με το Κανονικό Δίκαιο και τους δογματικούς κανόνες της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, χωρίς μάλιστα ποτέ η λατρεία να ενοχληθεί από τους κοσμικούς άρχοντες.

Επομένως, ο νόμος του 1984 και το προεδρικό διάταγμα 272 του 1985, που ρύθμισαν την οργάνωση και τη λειτουργία του ισχύοντος θεσμού της Εγγώριας Περιουσίας και της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων δεν ήταν νέος, αλλά η συνέχεια της παλαιάς, από αμνημονεύτων ετών νομοθεσίας. Επομένως, αναληθώς λέγεται συχνά ότι με το νόμο αυτόν αφαιρέθηκαν αντισυνταγματικά από την Εκκλησία τα Ι. Προσκυνήματα γιατί ποτέ δεν της ανήκαν κατά κυριότητα και κατά οικονομική διαχείριση. Ο νόμος τότε σεβάστηκε την κοινωνική και εκκλησιαστική παράδοση αιώνων και εκσυγχρόνισε υπέρ των Προσκυνημάτων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης το ξεπερασμένο σύστημα λειτουργίας του.

2. Πάντοτε ο θεσμός και για τα Ι. Προσκυνήματα ήταν αποκλειστικά κρατικός και όχι εκκλησιαστικός.

Πάντοτε η διοίκηση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων μέσω της Επιτροπής Εγγωρίου Περιουσίας ήταν αμιγώς κρατική. Ποτέ εκκλησιαστική. Επομένως πάντοτε υπαγόταν, σύμφωνα με το Σύνταγμα, στον έλεγχο του Κράτους. Άλλο το ζήτημα ότι το Ελληνικό Κράτος αμελούσε να ασκεί τον έλεγχο, όπως όφειλε. Γι' αυτό πρόεδρος της Επιτροπής ήταν ανέκαθεν δημόσιος λειτουργός (ο Ειρηνοδίκης ή ο Ταμίας). Αρχισε για πρώτη φορά να είναι πρόεδρος της Επιτροπής ο εκάστοτε Μητροπολίτης Κυθήρων και Αντικυθήρων επί γερμανικής Κατοχής. Αυτό έγινε το 1943, με κατοχικό νόμο και με ενέργειες του τότε Μητροπολίτη Αμβροσίου στην τότε κυβέρνηση. Ο νόμος αυτός, όπως όλοι οι κατοχικοί νόμοι αυτού του είδους, ήταν άκυρος και αντισυνταγματικός, γιατί ήταν έργο κυβέρνησης υπόδουλου κράτους. Δε ζητήθηκε από την τότε τοπική αυτοδιοίκηση των Κυθήρων η κατάργησή του, για να μην έλθει σε σύγκρουση με τους Μητροπολίτες.

Όταν έγινε η αναδιοργάνωση του θεσμού της Εγγώριας Περιουσίας με τον νόμο του 1984, δεν μπορούσε πια να μείνει ο Μητροπολίτης Πρόεδρος της όλης Επιτροπής που διαχειρίζεται το σύνολο της περιουσίας της τοπικής αυτοδιοίκησης των δύο νησιών, γιατί το Σύνταγμα επιβάλλει να είναι αιρετό πρόσωπο, όπως και όλα τα μέλη της Επιτροπής. Αλλά ούτε και για το λειτούργημα του Μητροπολίτη θα ήταν ηθικά και

εκκλησιαστικά σωστό να είναι επικεφαλής της διαχείρισης της κοινής περιουσίας των νησιών του ποιμνίου του. Έτσι, ορίστηκε πρόεδρος των αιρετών εκκλησιαστικών συμβουλίων των δύο Προσκυνημάτων, για να υπάρχει το «μάτι» της Εκκλησίας στη διαχείριση των εσόδων τους και για τις αμιγώς εκκλησιαστικές και λατρευτικές τους ανάγκες.

3. Η πάγια αναγνώριση του θεσμού από την Εκκλησία.

Από όλα όσα αναφέρονται πιο πάνω είναι φανερό ότι **πάντοτε η Εκκλησία αναγνώριζε απολύτως**, χωρίς καμιά αμφισβήτηση, το θεσμό της Εγχώριας Περιουσίας και τη διαχείριση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων από την Επιτροπή διοίκησής της. Η επιδίωξη, μάλιστα, του Αμβροσίου επί Κατοχής να αναλάβει την προεδρία της και η συνέχιση της μητροπολιτικής προεδρίας μέχρι το 1984 δείχνει όχι μόνο πνεύμα αναγνώρισης του θεσμού αλλά και ενίσχυσης της εκκλησιαστικής του αναγνώρισης με τη διεκδίκηση της προεδρίας του από τον Μητροπολίτη. Αλλά και η ανεπίσημη αλλά επίμονη επιθυμία του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Χριστοδούλου – την οποία καταθέτω ως προσωπική μαρτυρία – να αποκατασταθεί ο Μητροπολίτης Κυθήρων στη θέση του Προέδρου της Εγχώριας Περιουσίας, όπως παλιά, δείχνει την πλήρη αποδοχή και αναγνώριση του θεσμού.

4. Η πάγια αναγνώριση του θεσμού από τη δικαστική λειτουργία.

Ουδέποτε, από το 1866 μέχρι σήμερα, εκδόθηκε δικαστική απόφαση, η οποία να κρίνει το θεσμό ή μόνο τη διαχείριση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων αντισυνταγματικά. Το Πρακτικό Επεξεργασίας του Ε΄ Τμήματος του ΣτΕ του 2003, που επικαλείται ο Σεβασμιώτατος δεν είναι δικαστική απόφαση αλλά διατύπωση πρότασης-ερωτήματος προς την Ολομέλεια, η οποία, όμως δεν αποφάνθηκε για τυπικούς λόγους, όπως θα δούμε πιο κάτω. **Αντίθετα, υπάρχει από παλιά νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων από παλιά, που αναγνωρίζουν πλήρως το θεσμό.**

Γ. Η ΠΡΩΤΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΑΣΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΙΣ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1960-1970

1. Η αμφισβήτηση της ιδιοκτησίας των δασικών εκτάσεων μόνο από τις δασικές υπηρεσίες - ηθική ευθύνη του τότε Μητροπολίτη.

Η πρώτη αμφισβήτηση της Εγχώριας Περιουσίας έγινε από τις δασικές υπηρεσίες στα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1960 και κράτησε μέχρι τη δημοσίευση του νέου νόμου του 1984. Η αμφισβήτηση δεν ήταν επίσημη ούτε ήταν αμφισβήτηση του θεσμού. Αλλά οι δασικές υπηρεσίες χαρακτήριζαν τις χέρσες εκτάσεις των Κυθήρων ως «δημόσιες δασικές εκτάσεις», όπως έκαναν σε όλη την Ελλάδα, και έκαναν «Πρωτόκολλα Διοικητικής Αποβολής» από αυτές στους ιδιοκτήτες και μνηύσεις, υποστηρίζοντας ότι κάνανε καταπάτηση δημόσιας γης. Η επίθεση των δασικών υπηρεσιών ήταν ασυνήθιστα σφοδρή, όσο σε καμιά άλλη περιοχή της Ελλάδας, και σύρθηκαν στα δικαστήρια πολλοί Κυθηριοί, ενώ ορισμένοι προφυλακίστηκαν με βαριές κατηγορίες σε βαθμό κακουργήματος. Σημαντική ευθύνη για την επίθεση της Διεύθυνσης Δασών κατά των Κυθηρίων έφερε, δυστυχώς, ο τότε Μητροπολίτης Κυθήρων, ο οποίος κινήθηκε για προσωπικούς λόγους. Σημαντική ευθύνη για τις διώξεις είχε και ο τότε δασικός υπάλληλος Ζερλεντές, στον οποίο, όμως, ανήκει και ο έπαινος για το σπουδαίο ευεργετικό έργο μεγάλης έκτασης δασώσεων και αναδασώσεων που έγιναν στο νησί με δική του πρωτοβουλία και προσωπική του δράση.

Αυτή η ακατάπαυστη επίθεση των κεντρικών δασικών υπηρεσιών κατά των Κυθηρίων, λόγω των προκαταλήψεων που τους είχαν δημιουργήσει οι καταγγελίες, δημιούργησε την ανάγκη να εκσυγχρονιστεί η οργάνωση και η λειτουργία του θεσμού της Επιτροπής Εγχώριας Περιουσίας, για να μη την πάρει το Δημόσιο, με απρόβλεπτες αρνητικές συνέπειες για το σύνολο των Κυθηρίων και το μέλλον του νησιού. Αυτό είχε αρχίσει να γίνεται στα μεγάλα νησιά της Επτανήσου (κυρίως στην Κέρκυρα), όπου το Δημόσιο είχε καταπατήσει ήδη σημαντικής αξίας εκτάσεις που ανήκαν στην τοπική αυτοδιοίκηση, γιατί είχε διαλυθεί από χρόνια η Επιτροπή Εγχώριας Περιουσίας.

2. Η νομοθετική ρύθμιση του 1984 για την αντιμετώπιση του Κράτους.

Το κράτος αντιμετωπίστηκε οριστικά με το νόμο του 1984 και οι Κυθήριοι απαλλάχθηκαν από τις διώξεις και τα Πρωτόκολλα Διοικητικής Αποβολής από την παρουσία τους. Ο νόμος είχε προταθεί για όλη την Επτάνησο. Αντέδρασε, όμως, έντονα η Διεύθυνση Δημοσίων Κτημάτων του Υπουργείου Οικονομικών, για να μη χάσει τις εκτάσεις που είχε καταπατήσει στα μεγάλα νησιά, και δέχτηκε να γίνει ο νόμος μόνο για τα Κύθηρα.

3. Η επικύρωση της συνταγματικότητας του νόμου του 1984 από το ΣτΕ.

Η συνταγματικότητα του νόμου 1416 (άρθρο 84) του 1984 και του προεδρικού διατάγματος 272/1985 επικυρώθηκε, χωρίς κανένα πρόβλημα από το Συμβούλιο της Επικρατείας με την απόφαση 1956/1986 του Γ΄ Τμήματος.

Δ. Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ Ι. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΩΝ

1. Η πρώτη εκκλησιαστική αμφισβήτηση από τον Μητροπολίτη Ιάκωβο.

Η πρώτη επίσημη εκκλησιαστική αμφισβήτηση του θεσμού διαχείρισης της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων έγινε από τον Μητροπολίτη Ιάκωβο, στο πλαίσιο της διαβόητης πολιτείας του που εξέθεσε την Εκκλησία και τα Κύθηρα σε όλη την Ελλάδα και οδήγησε στην ανάκλησή του από την μητροπολιτική έδρα.

Την αμφισβήτησή του συνόδευσε με την παραίτησή του από τη θέση του προέδρου του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου των Ι. Προσκυνημάτων. Την παραίτησή του αιτιολόγησε επανειλημμένως **ότι δεν επιθυμούσε τον οικονομικό έλεγχο της οικονομικής διαχείρισης των Προσκυνημάτων από την Επιτροπή Εγχωρίου Περιουσίας και από το Κράτος, όπως προβλέπει ο νόμος, γιατί «ο Μητροπολίτης είναι υπεράνω πάσης υποψίας» (!).**

2. Η αμφισβήτηση στο Συμβούλιο Επικρατείας και η απόφαση της Ολομέλειας.

Τη ίδια εποχή, με αφορμή την έκδοση του π.δ 138/2004 για την ρύθμιση της εκλογής των μελών της Επιτροπής μετά τον «Καποδίστρια», τέθηκε, με ενέργειες εκκλησιαστικών κύκλων μετά από υποκίνηση του θέματος από τον τότε Μητροπολίτη, στο Ε΄ Τμήμα του ΣτΕ, κατά την επεξεργασία του προεδρικού διατάγματος. Το Ε΄ Τμήμα δεν μπορούσε, σύμφωνα με το Σύνταγμα να κρίνει το ζήτημα, και το παρέπεμψε με τα επιχειρήματα των εκκλησιαστικών κύκλων στην Ολομέλεια. Η Ολομέλεια δεν έκρινε το ζήτημα, γιατί δεν είχε δικαίωμα, επειδή το προεδρικό διάταγμα δεν αφορούσε το καθεστώς της διαχείρισης, αλλά την εκλογή των μελών της Επιτροπής. Όμοιο είναι και το διάταγμα που προσβάλλεται σήμερα από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ.κ. Σεραφείμ. Αυτή είναι η αλήθεια για το περιεχόμενο του Πρακτικού 64/2003 του Ε΄ Τμήματος του ΣτΕ. **Το ΣτΕ μέχρι σήμερα ποτέ δεν έκρινε αντισυνταγματική τη διαχείριση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων.**

Ε. ΤΙ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ ΚΥΘΗΡΩΝ

Είναι απαραίτητο να ξέρομε, ποια είναι σήμερα η δικαιοδοσία του Μητροπολίτη Κυθήρων στα δύο Ι. Προσκυνηματα και τί είναι αυτό που δεν έχει στην απόλυτη εξουσία του βάσει του νόμου και ζητάει να το

αποκτήσει. Στο δημόσιο λόγο του, ο Σεβασμιώτατος δηλώνει ότι θέλει να πάρει τα Ι. Προσκυνήματα, τα οποία, όμως, έχει.

Ποιες δικαιοδοσίες έχει ο Μητροπολίτης:

α. Τα Ι. Προσκυνήματα Παναγίας της Μυρτιδιώτισσας, της Αγίας Μόνης και του Αγίου Ιωάννου του εν Κρημνώ με τα παρεκκλήσιά τους αποτελούν τόπους λατρείας της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας και υπάγονται στην αποκλειστική δικαιοδοσία του Μητροπολίτη Κυθήρων. Αυτός έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση να φροντίζει και να αποφασίζει για όλα όσα αφορούν τη λατρεία (ιερές ακολουθίες, εορτές θρησκευτικές, τα των ιερωμένων τους, τα της τηρήσεων των ιερών κανόνων κ.λπ., κ.λπ.). Η Επιτροπή ουδέποτε, όσο γνωρίζω, έθεσε κάτι από αυτά σε αμφισβήτηση. Εάν το πράξει, μπορεί ο Μητροπολίτης να προσφύγει στην αρμόδια εκκλησιαστική ή δικαστική αρχή και να ζητήσει την εφαρμογή του νόμου.

β. Ο Μητροπολίτης έχει την αποκλειστική δικαιοδοσία να αποφασίζει για τον τρόπο χρήσης, σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, όλων των ακίνητων και κινητών των Ι. Προσκυνημάτων που είναι αφιερωμένα στην λατρεία: των κτηρίων των ναών και παρεκκλησίων και των αφιερωμένων κελίων για τη διαμονή πιστών, των εικονοστασίων, των ιερών σκευών και εικόνων.

γ. Η νομοθετική ρύθμιση του 1984/1985 (νόμος 1416 (άρθρο 84) του 1984 και π.δ. 272/1985) για πρώτη φορά δεν ανέθεσε τη διαχείριση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων στην Επιτροπή ελεύθερη και αδέσμευτη, όπως ήταν ανέκαθεν, αλλά δεσμευμένη υπέρ των Ι. Προσκυνημάτων:

(α) Ορίζεται ρητά στο ν. 1416/1985 (άρθρο 84) όσο και στο π.δ. 272/1985 (άρθρα 13 και 18) ότι η διαχείριση της Επιτροπής Εγχώριας Περιουσίας περιορίζεται αποκλειστικά στην περιουσία των Ι. Προσκυνημάτων και σε τίποτε άλλο. Είναι γνωστό ότι όλα τα αφιερωμένα στη λατρεία αντικείμενα δεν αποτελούν «περιουσία».

(β) Ορίζεται ρητά για πρώτη φορά ότι τα εισοδήματα των Ι. Προσκυνημάτων διατίθενται αποκλειστικά για τις ανάγκες τους και όχι για άλλους σκοπούς της Επιτροπής Εγχώριας Περιουσίας. Μόνο εάν αποφασιστεί ειδικά ότι περισσεύουν μια χρονιά, μπορεί να διαθέσει από το περίσσειμα για φιλανθρωπικούς και μόνο σκοπούς.

(γ) Κρατείται υποχρεωτικά επίσημο Βιβλίο Περιουσίας Ι. Προσκυνημάτων, ώστε να υπάρχει πλήρης διαφάνεια.

(δ) Η διαχείριση ελέγχεται από το κράτος. Αυτό σημαίνει ότι ο κάθε ένας μπορεί να καταγγείλει τυχόν ατασθαλίες.

δ. Ο νόμος (π.δ. 272/1985) όρισε για πρώτη φορά στην ιστορία της Επιτροπής Εγχώριας Περιουσίας δύο εκκλησιαστικά συμβούλια για τα δύο Ι. Προσκυνήματα και όρισε ως πρόεδρό τους τον εκάστοτε Μητροπολίτη Κυθήρων, χωρίς να επιβάλλεται αυτό από το Σύνταγμα. Από τη θέση αυτή, ο Μητροπολίτης έχει τις εξής αρμοδιότητες και υποχρεώσεις:

(α) Να γνωρίζει και να εποπτεύει, σε όλες τις λεπτομέρειές της, τη διαχείριση της περιουσίας που έχει διατεθεί στα Ι. Προσκυνήματα.

(β) Να ελέγχει, αν η διαχείριση γίνεται σωστά και σύμφωνα με το νόμο και αν τα ετήσια έσοδα διατίθενται για τις ανάγκες των Ι. Προσκυνημάτων.

(γ) Έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση, σε περίπτωση που βλέπει να υπάρχει ετήσιο περίσσειμα να προτείνει στην Επιτροπή εγγράφως φιλανθρωπικούς σκοπούς, τους οποίους θα μπορούσε να συνδράμει.

(δ) Έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση, σε περίπτωση που διαπιστώνει κακή διαχείριση ή παράνομη, να απευθύνεται εγγράφως στην Επιτροπή Εγχώριας Περιουσίας και, αν δε αποκαθίσταται η σωστή ή η νόμιμη διαχείριση να ζητά το έλεγχο των αρμόδιων αρχών.

(Δεν γνωρίζω αν έχει καταγραφεί στα πρακτικά της Επιτροπής κάποια άσκηση αυτών των εξουσιών και καθηκόντων κάποιου Μητροπολίτη).

(ε) Η Επιτροπή Εγχώριας Περιουσίας χρηματοδοτεί κατ' έτος με σημαντικό ποσό τη Μητρόπολη. Ως νομικός έχω τη γνώμη ότι δεν είναι νόμιμη αυτή η χρηματοδότηση της Μητρόπολης, γιατί αποτελεί δημόσιο οργανισμό και όχι φιλανθρωπικό. Μόνο την αντιμετώπιση συγκεκριμένων φιλανθρωπικών και λατρευτικών αναγκών της Μητρόπολης μπορεί να συνδράμει.

Ποιες δικαιοδοσίες δεν έχει ο Μητροπολίτης και επιδιώκει να τις αποκτήσει:

Σε σύγκριση με τις εξουσίες που έχει σε σχέση με τους ενοριακούς ναούς ο Μητροπολίτης Κυθήρων δεν έχει, ως προς την οικονομική διαχείριση και μόνο, τις εξής αρμοδιότητες:

(α) Δεν έχει την αρμοδιότητα να ορίζει τα μέλη της Εκκλησιαστικής Επιτροπής, γιατί ως όργανα οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να ανάγουν έμμεσα τη νομιμοποίησή τους στον κυθηραϊκό λαό. Γι' αυτό ορίζονται από τα εκλεγμένα μέλη της Επιτροπής.

(β) Δεν ασκεί άμεσα και αποφασιστικά, με επιλεγμένα από τον ίδιο μέλη των Εκκλησιαστικών Συμβουλίων και χωρίς έλεγχο του κράτους, τη διαχείριση της περιουσίας και των εσόδων των Ι. Προσκυνημάτων.

Επομένως: αυτό που δεν έχει η Μητρόπολη Κυθήρων και επιδιώκει με τη δικαστική προσφυγή να αποκτήσει είναι η χωρίς έλεγχο του κράτους και με εκκλησιαστική επιτροπή που να διορίζεται από τον εκάστοτε Μητροπολίτη διαχείριση των εσόδων των Ι. Προσκυνημάτων.

II. ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΕΠΙ ΤΩΝ «ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ» ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΩΝ

Ο Σεβασμιώτατος κ.κ. Σεραφεΐμ τονίζει ότι το διάταγμα που ρύθμισε την τελευταία εκλογή της Επιτροπής Εγχωρίου Περιουσίας μετά την κατάργηση της Κοινότητας Αντικυθήρων δημιουργεί ξαφνικά «εξόχως κρίσιμο και επικίνδυνο» ζήτημα. Υποστηρίζει ότι αποτελεί «βραδυφλεγή βόμβα» κατά των Ι. Προσκυνημάτων με τη διάταξη που προβλέπει ότι σε περίπτωση διάλυσης της Επιτροπής η διαχείριση της περιουσίας τους θα περιέλθει στο Δήμο και, επομένως, μπορεί να γίνεται από μουςουλμάνο δήμαρχο ή από συμβούλια που θα συμμετέχουν αλλόθρησκοι ή, αν καταργηθεί ο Δήμος, η περιουσία των Ι. Προσκυνημάτων θα περιέλθει σε εκτός της Νήσου δήμο και δήμαρχο.

Οι φόβοι του Σεβασμιωτάτου δεν είναι μόνο υπερβολικοί αλλά και μη βάσιμοι, όπως και μη βάσιμα είναι και τα επιχειρήματα που αντλεί από το Πρακτικό Επεξεργασίας του Ε' Τμήματος του ΣτΕ (2003), για τους εξής λόγους:

1. Η παρουσιαζόμενη ως «επικίνδυνη» και χωρίς προειδοποίηση νέα ρύθμιση του π.δ. 5/1.2.2017 είναι η διάταξη που διευκρινίζει, μετά από την κατάργηση της τελευταίας κοινότητας, της Κοινότητας των Αντικυθήρων, ότι, σε περίπτωση διάλυσης της Επιτροπής Εγχώριας Περιουσίας, η όλη εγχώρια περιουσία και η περιουσία των δύο Ι. Προσκυνημάτων που αποτελεί μέρος της περιέρχονται στη διαχείριση του Δήμου. Πριν από την κατάργηση των Κοινοτήτων, το βασικό διάταγμα 272/1985 για την οργάνωση και τη λειτουργία

της Επιτροπής Εγχώριας Περιουσίας όριζε ότι σε περίπτωση διάλυσης της Επιτροπής η εγχώριος περιουσία θα διανεμόταν στις Κοινότητες, **η διαχείριση δε του τμήματός της που ήταν διατεθειμένη στα δύο Ι. Προσκυνήματα θα περιερχόταν στις Κοινότητες εκείνες που θα όριζε η απόφαση διάλυσης της Επιτροπής. Δεν άλλαξε, επομένως, τίποτε.**

Είναι απόλυτα δικαιολογημένη η συνείδηση της ηθικής ευθύνης που έχει ο Σεβασμιώτατος για ό,τι αφορά τα Ιερά Προσκυνήματα. **Θα έπρεπε, όμως, να ανησυχήσει αμέσως με την ανάληψη των ιερών καθηκόντων του ως Μητροπολίτη, διαβάζοντας από τότε τη σχετική νομοθεσία. Γιατί δεν υπάρχει, ασφαλώς, καμιά διαφορά μεταξύ της διαχείρισης από Κοινότητες ή από το Δήμο, αφού πρόκειται για οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης που εγγυάται το Σύνταγμα και έχουν δημοκρατική νομιμοποίηση από τον Κυθηραϊκό Λαό. Αλλά ούτε οι προκαθήμενοί του ανησύχησαν ποτέ, ούτε πριν ούτε μετά το 1984, δεδομένου ότι ανέκαθεν η περιουσία των δύο Ι. Προσκυνημάτων και η διαχείρισή της ήταν κοσμική και όχι εκκλησιαστική.**

2. Όσον αφορά στους κινδύνους κατάργησης του Δήμου Κυθήρων Αντικυθήρων και η παρείσφρηση στη διαχείριση της περιουσίας των Ι. Προσκυνημάτων αλλοθρήσκων, δεν νομίζω ότι μπορεί να είναι βάσιμοι, γιατί οι ίδιοι κίνδυνοι υπάρχουν και με το ζήτημα κατάργησης της Ι. Μητροπόλεως και με τον διορισμό μη Κυθηρίων μελών του Μητροπολιτικού Συμβουλίου. Επίσης, δεν υπάρχει καμιά νομική δυνατότητα, ούτε έχουμε παράδειγμα στην παγκόσμια ιστορία να συμμετέχουν αλλόθρησκοι στη διαχείριση εκκλησιαστικής περιουσίας, οποιασδήποτε θρησκείας.

3. Η συνεχής επίκληση του υπ' αριθμ. ΣτΕ 64/2003 Πρακτικού Επεξεργασίας του π.δ. 138/2004 (που τροποποίησε το αρχικό εφάπαξ π.δ.272/1986, λόγω «Καποδίστρια») δεν είναι βάσιμη. **Όπως αναφέραμε πιο πάνω, το Πρακτικό Επεξεργασίας δεν αποτελεί δικαστική απόφαση, αλλά διαβίβαση προς την Ολομέλεια να κρίνει, αν τα επιχειρήματα της αντισυνταγματικότητας που διατυπώθηκαν από κάποιους (και όχι από το σύνολο της σύνθεσης του Δικαστηρίου) κατά τη συζήτηση επεξεργασίας του π.δ. είναι βάσιμα ή όχι. Η Ολομέλεια δεν αποφάνθηκε.**

Η ενημέρωσή μου περιορίστηκε στην έκθεση πραγματικών γεγονότων με απλή και καταληπτή γλώσσα από όλους. Δεν αναφέρομαι σε νομικά επιχειρήματα, τα οποία θα τεθούν υπόψη του Δικαστηρίου.

Ως νομικός και ειδικός για το θέμα είμαι πεπεισμένος ότι το Δικαστήριο, αν κρίνει σωστά, πρέπει να απορρίψει τις προσφυγές. Επειδή, όμως, ποτέ ο νομικός δεν μπορεί να προβλέψει 100% την κρίση του Δικαστηρίου, όπως και ο γιατρός την έκβαση σοβαρής ασθένειας, το μόνο που μπορώ να πω από τώρα είναι ότι μια κρίση δικαστική που θα κάμει δεκτές τις προσφυγές **θα είναι επιστημονικά, κοινωνικά και ηθικά λανθασμένη, γιατί θα ζημιώσει και τα Ι. Προσκυνήματα, και την Εκκλησία, και τις ιστορικές παραδόσεις του Κυθηραϊκού Λαού.**

Θα έπρεπε, πριν αποφασιστεί η δικαστική προσφυγή, να σκεφθούν όσοι συνέπραξαν ότι Εκκλησία που δε συμβαδίζει με τις ιστορικές παραδόσεις του ποιμνίου της θερίζει ζιζάνια. Παράλληλα θα έπρεπε να σκεφθούν τους ασκούς που ανοίγει μια τέτοια κίνηση, ακόμη και αν κερδίσουν. Πιστεύω ότι, όποια απόφαση και αν εκδοθεί, η Εκκλησία εν τέλει θα χάσει.

Πειραιάς, 28.4.2017

Γιώργος Κασιμάτης
Καθηγητής